

Panium - Lamba Biyar

‘Yan Fashin Mutanenka: Daukakar Roma da Fāduwarta a cikin Annabci

Jeff Pippenger

2025-03-05

Littafin Daniyel yana shimfida wani abin mamaki na ruwayar annabci, yana saka ka'idar maimaitawa da fadadawa wadda take ratsawa ta cikin wahayoyinsa, daga mutum-mutumin karafa na babi na 2 har zuwa rikice-rikicen sarauta masu sarfakiya na babi na 11. A cikin wannan tsari, wata hujja mai karfi tana bayyana: Yaƙin Actium a shekara ta 31 K.H., wanda ya kare da faduwar Masar a shekara ta 30 K.H., yana tsayawa a matsayin cikas mafasudi mai muhimmanci na Daniyel 11:25, 26, yana alamta farkon mulkin rinjaye na shekara 360 na Roma arna.

Daniyel 11 ya fara da tashi da faduwar dauloli bayan mutuwar Aleksanda Mai Girma a shekara ta 323 K.H. Duk da haka, a aya ta 14, wani sauyi ya auku. Kusan shekara ta 200 K.H., sa'ad da Antiochus III (Magnus) yake shirin Yaƙin Panium da yaro-sarki Ptolemy V, Roma ta shiga tsakani, ba a matsayin mai kallo kawai ba, amma a matsayin “yan fashin mutanenka.” Saboda damuwa da tabbatar da wadatar alkamar Masar a tsakiyar rikice-rikicen Hellenisti, Roma ta nuna karfinta a lokacin Yaƙin Makidoniya na Biyu (200–197 K.H.), tana shimfida fage domin rawarta ta annabci.

Mulkin Roma a Kan Yahudawa

Da sauri mu matsa zuwa shekara ta 63 K.H., sai aya ta 16 ta cika sa'ad da Pompey ya kutsa cikin Urushalima, ya shiga Wuri Mafi Tsarki, yana kuma tabbatar da mulkin Romawa a kan “ƙasa mai daraja.” Daga nan, ayoyi 17 zuwa 22 suna bibiyar jerin manyan mutanen Roma: yake-yaken Pompey a gabas, cinye ƙasashe da Julius Kaisar ya yi da kuma kisansa a shekara ta 44 K.H., mulkin Augustus Kaisar na tara haraji (kamar yadda aka lura a cikin Luka 2:1) wanda ya kare a shekara ta 14 B.H., da kuma Tiberius yana jagorantar lokacin gicciye Almasihu a shekara ta 31 B.H., sa'ad da aka kakkarya “shugaban alkawari.” Layin annabcin daga Pompey a Urushalima zuwa Titus a Urushalima a shekara ta 70 B.H., yana bayyana jerin rinjayar Roma a kan mutanen Allah.

Farawa da wani Janar na Roma yana ƙazantar da haikalin har zuwa ƙarshe sa'ad da wani Janar na Roma ya hallaka haikalin yana ba da hatimin Alfa da Omega. Da yake ya fara da ƙazantarwa kuma ya kare da hallakarwa, layin tarihi kuma yana ƙunshe da ƙazantarwa da hallakarwar Wanda ya fadi game da Kansa, “Ku rushe wannan haikali, kuma cikin kwana uku zan tashe shi.” Gaskiya ta ƙunshi harafi na farko, na goma sha uku, da na ƙarshe na haruffan Ibrananci, kuma layin da ya fara da Pompey ya kare da Titus yana haɗa wata hallakar haikali ta tsakiya wadda ake wakilta ta tsakiyar gicciye uku da aka kafa daidai a tsakiyar makon da Almasihu ya zo domin ya tabbatar da alkawari. Ayoyi goma sha shida zuwa ashirin da biyu suna wakiltar layin annabci wanda yake ɗauke da hatimin gaskiya. Akwai kaɗan daga cikin muhimman layukan annabci a cikin tarihin da ayoyin suke wakilta, amma babban jigon layin shi ne rinjayen Roma a kan Yahudawa.

Kawance-kawance da Yarjejeniyoyi

Aya ta 23 “ta maimaita kuma ta faɗaɗa” ta wurin komawa baya zuwa shekarun 161–158 K.H., sa’ad da Yahudawa karkashin Yahuza Makabiyus suka kulla yarjejeniya da Roma (1 Maccabees 8). Wannan yana nuna dabarar musamman ta Roma wajen gina daula—cin nasara ta hanyar yarjejeniyoyi da kawance, hanya dabam da ta waɗanda suka riga ta. Aya ta 24 ta kammala wannan mataki, tana lura cewa Roma za ta “shirya dabarunta daga kagarai, har na ɗan lokaci.”

Kuma bayan an yi kulla da shi, zai yi aiki da yaudara; gama zai zo ya tashi, ya kuma yi ƙarfi da ƙaramin jama'a. Zai shiga cikin salama har zuwa mafi yalwar wurare na lardin; zai kuwa yi abin da ubanninsa ba su yi ba, ko kakanninsa; zai rarraba musu ganima, da kwace, da dukiya: i, zai kulla dabarunsa a kan kagarai, har na ɗan lokaci. Daniyel 11:23, 24.

Na Wani Ɗan Lokaci

Kalmar da aka fassara da “gāba da” za a iya fahimtarta a matsayin kalmar “daga”. Roma tana hango makircinta “daga” can. Kalmar “daga” a cikin ayar tana nuni zuwa birnin Roma, zuciyar siyasa da soja ta daular, a matsayin tushen dabarunta. “Lokacin” kuma, a ma’anan annabci, shekaru 360 ne, yana farawa sa’ad da Masar ta faɗi a shekara ta 30 K.H. bayan Actium, kuma yana ƙarewa a shekara ta 330 sa’ad da Constantine ya bar Roma ya koma Constantinople.

Ayoyi na 25 da 26 sun mai da hankali kai tsaye ga Actium kansa.

Kuma zai tayar da ƙarfinsa da jarumtarsa gāba da sarkin kudu da babban runduna; sarkin kudun kuma za a tayar da shi zuwa yaƙi da runduna mai girma ƙwarai da ƙarfi sosai; amma ba zai tsaya ba: gama za su kulla masa makirce-makirce. I, waɗanda suke cin rabon abincinsa za su hallaka shi, rundunarsa kuma za ta malala; kuma mutane da yawa za su fāɗi a kashe. Daniyel 11:25, 26.

A shekara ta 31 K.H., Oktabiyanus, yana wakiltar Roma a matsayin “sarkin arewa,” ya tara rundunoninsa ya yi gaba da Masar ta Kleopatra, “sarkin kudu,” a wani gagarumin artabu na sojojin ruwa. “Sojoji masu girma ƙwarai da ƙarfi” na Antony da Kleopatra sun yi rauni, aka karya su ta wurin dabarun “makirci” (dabarun Agrippa) da cin amana—wato juyewar wasu daga cikin abokan haɗin gwiwar Antony da kuma ja-bayan Kleopatra daga tsakiyar yaƙi. A shekara ta 30 K.H., Masar ta zama lardi na Roma, abin da ya ƙaddamar da mulkin Roma arna ba tare da hamayya ba. Wannan tsawon shekaru 360, daga 30 K.H. zuwa 330, ya yi daidai da fifikon Roma da ya ta'allaka a cibiyarta ta asali, har sai da sauyin da Constantine ya yi ya “jefa ƙasa” da mafaka mai ƙarfi, kamar yadda Daniyel 8:11 ya annabta.

Hakika, ya ɗaukaka kansa har ma zuwa ga shugaban runduna, kuma ta wurinsa aka ɗauke hadaya ta kullum, aka kuma rushe wurin haikalinsa. Daniyel 8:11.

Sa’ad da Constantine ya watsar da birnin Roma domin birnin Konstantinoful, ya bar gurbin iko a cikin birnin Roma a buɗe domin cocin paparoma ta karɓi kujerar mulki da birnin Roma yake wakilta. Wannan aiki ya cika aya ta biyu ta Ru’ya ta Yohanna sura ta goma sha uku.

Dabbar da na gani kuwa ta yi kama da damisa, kafafunta kuma suka zama kamar kafafun beyar, bakinta kuwa kamar bakin zaki; macijin nan kuma ya ba ta ikonsa, da kursiyinsa, da babban iko. Ru'ya ta Yohanna 13:2.

A cikin Daniyel 8, kalmomin Ibrananci guda biyu dabam, waɗanda duka ake fassara su da “Wuri Mai Tsarki,” suna bambanta labarin Wuri Mai Tsarki a cikin littafin Daniyel. Littafin Daniyel yana wakiltar yaƙi tsakanin Almasihu da Shaidan kamar yadda aka bayyana a cikin wakilan Almasihu da Shaidan na duniya. Babila, wakilin Shaidan na duniya, ta ci Urushalima a farkon littafin Daniyel, kuma Urushalima ta ci Babila a aya ta arba'in da biyar na sura ta goma sha ɗaya. Mulkokin da birnin Urushalima da birnin Babila suke wakilta su ne “wuraren tsarki na karfi.” Biranen Babila da Urushalima dukansu wuraren tsarki ne na karfi, kuma kowannensu yana da haikalinsa a cikin birnin. Haikalin Pantheon yana cikin birnin Roma, kuma haikalin da yake Urushalima shi ne takwaransa a cikin labarin annabci. Babila da birnin Roma jabu ne na Urushalima.

A cikin Daniyel 8, kalmomin Ibrananci biyu su ne “miqdash” a aya ta 11, inda karamin kaho (Roma arna) ya rushe “wurin haikalinsa” (birnin Roma), sa'ad da Constantine ya kaura a shekara ta 330. Sauran kalmar kuwa ita ce “qodesh” a ayoyi 13, 14, inda haikalin Allah yake jiran tsarkakewa bayan kwana 2300. Ko da yake ana fassara kalmomin biyu da ma'anar haikali, “miqdash” na iya wakiltar ko dai mafakar Allah ko kuma mafakar arna, alhali “qodesh” a cikin Littafi Mai Tsarki ana amfani da ita ne kawai domin wakiltar haikalin Allah.

A cikin Daniyel 11:31, an kazarantar da “Wuri Mai Tsarki na karfi” (birnin Roma) sa'ad da Barbaryawa da Vandals suka kawo yaƙi zuwa birnin Roma. “Hannaye” da ake magana a kai a ayar sun fara da Clovis a shekara ta 496, kuma suka ci gaba har sai da Roma ta Paparoma ta kai ga cikakken ɗaukaka a shekara ta 538, sa'ad da aka kori Ostrogoths daga birnin.

Layin annabcin daga Actium ya wuce shekara ta 330. “Jiragen Chittim” na aya ta 30 suna bayyana Vandals a karkashin Genseric, waɗanda suka washe Roma a shekara ta 455, abin da ya nuna rushewar Roma ta Yamma. Sa'an nan Roma ta Paparoma ta tashi, tana mulki daga 538 har zuwa 1798; tsawon shekaru 1260, har sai da Janar Berthier na Napoleon ya kawo “mummunan rauni” ta wurin kama Pius VI. Shekaru 360 na Roma arna, daga 30 kafin haihuwar Almasihu zuwa 330, suna zama madubi ga shekaru 1260 na Roma ta Paparoma, kowannensu yana farawa ne lokacin da cikas na uku (Masar, Ostrogoths) ya fadi.

“Sarkin arewa” na zamani ya bayyana a aya ta 40. A shekara ta 1989, papanci, cikin boyayyiyar kawance da Amurkan Reagan (wadda ake wakilta da karusai, jiragen ruwa, da mahayan dawakai), ya kifar da Tarayyar Soviet ta USSR, “sarkin kudu” (rashin yarda da Allah/Kwaminisanci). Aya ta 41 ta nuna papancin yana cin “ƙasa mai ɗaukaka”—yana mai da Amurka mai Furotesta ta zama Amurka mai Katolika—yayin da ayoyi 42 da 43 suke nuna Majalisar Dinkin Duniya, wadda Masar take wakilta, tana miƙa kai ga haɗin kai na ninki uku wanda ya ƙunshi Majalisar Dinkin Duniya (macijin), Vatican (dabbar), da Amurka (annabin ƙarya), suna jagorantar duniya zuwa Armageddon. Aya ta 45 ta annabta ƙarshen wannan iko, “ba tare da mai taimaka masa ba”; rauninsa ya warke a aya ta arba'in da ɗaya, amma ƙaddararsa ta kulle a aya ta arba'in da biyar.

Akitiyum a shekara ta 31 K.H.K. shi ne abin da ayoyi 25 da 26 suka fi mayar da hankali a kai, yana kaddamar da mulkin Roma na shekaru 360 daga sansaninta mai ƙarfi. Da ayar goma sha huɗu a matsayin gargadi, labarin Roma ta arna daga aya ta goma sha shida har zuwa sauyawa zuwa Roma ta paparoma a aya ta talatin da ɗaya shi ne cikakken layin Roma ta arna. An raba wannan layin zuwa sassa uku. Daga aya ta goma sha shida zuwa ta ashirin da biyu shi ne layin rinjayar Roma a kan Isra'ila ta dā. Aya ta ashirin da uku da ta ashirin da huɗu suna bayyana wannan aikin gina daula wanda Roma ta yi amfani da shi sa'ad da take cin nasara ta wurin ƙawance da yarjejeniyoyi tare da haɗin ƙarfin soja. Daga aya ta ashirin da huɗu har zuwa furuci na ƙarshe a aya ta talatin da ɗaya akwai layi mai sassa biyu da ke wakiltar wani zamani wanda Roma ta ɗaukaka kanta, sannan kuma faɗuwa ta biyo baya.

“Lokacin da aka ƙayyade” shi ne ƙarshen shekaru 360 a cikin shekarar 330. Ayoyi na ashirin da bakwai har zuwa jimla ta ƙarshe ta aya ta talatin da ɗaya, wadda take nuna lokacin da aka ɗora ikon papanci, wanda aka wakilta a matsayin ƙazamar abu mai kawo kufai, a kan karagar mulki a shekara ta 538, tarihin Roma ta arna ne a cikin mahallin tsawon shekaru ɗari uku da sittin na mulki mafi girma, wanda kuma sai shekaru ɗari biyu da takwas na faɗuwa a hankali suka biyo baya.

Saboda haka “lokacin” na aya ta ashirin da huɗu yana farawa ne a 31 K.H. da ƙarin sarkin kudu zuwa cikin mulkin sarkin arewa, kuma yana ƙarewa a 330 da rabuwar sarkin arewa zuwa gabas da yamma. Daga 330 zuwa 538, Roma ta arna tana ci gaba da watsewa a hankali. Bayyanannun ganewa na annabci da suke da alaƙa da mataƙai daban-daban na lalacewar Roma ta arna su ne ginshikan annabci waɗanda suke ba ɗalibin annabci damar gane Kalmar annabcin Allah. Cikin cikas aya ta goma sha huɗu ta Daniyel goma sha ɗaya, Roma ta kafa wahayin, kuma ɗaya daga cikin hanyoyin da take yin wannan abu kuwa shi ne ta wurin faɗuwarta. Ayar ta ce, “har ila yau, ’yan fashin mutanenka za su ɗaukaka kansu domin su kafa wahayin; amma za su faɗi.”

Sa'ad da jiragen Chittim suka kai wa Roma hari, kuma daga baya ta kai wa kudu hari, ba kamar na farko ko na ƙarshe ba ne, gama daga nan gaba ana nuna faɗuwar ikon Roma ne. Ƙahonin farko huɗu na ƙahoni bakwai na littafin Ru'ya ta Yohanna da suke cikin sura ta takwas, musamman suna bayyana manyan iko huɗu da a ƙarshe suka kawo ƙarshen Roma ta Yamma zuwa shekara ta 476. An kafa wannan wahayi sa'ad da 'yan fashin mutanenka suka ɗaukaka kansu suka kuma faɗi. Ana kwatanta wahayin annabcin ne a kan tsarin faɗuwar Roma. Roma ta Yamma arna ta faɗi daga shekara ta 330 har zuwa 538. Roma ta Paparoma ta faɗi a shekara ta 1798. A cikin tarihin ƙaho na biyar da na shida, Roma ta Gabas ta faɗi ga Turkawan Usmaniyya a shekara ta 1453. Waɗannan faɗuwa uku suna cikin wahayin da aka kafa ta wurin 'yan fashin mutanenka.

Aya ta ce, “har ila yau 'yan fashin mutanenka za su ɗaukaka kansu domin su tabbatar da wahayin; amma za su faɗi.” Daga 31 K.H. zuwa 330, Roma ta arna “ta ɗaukaka kanta” a cikin rinjayenta a kan duniya. Daga 330 zuwa 538, Roma ta arna ta faɗi, domin a shirya wa mutumin zunubi zama a cikin haikalin Allah, yana shelanta kansa a matsayin Allah. Daga 538 har zuwa 1798, ikon Paparoma “ya ɗaukaka kansa,” kuma a 1798 ya faɗi. Daga 31 K.H. zuwa 330, Roma ta Yamma “ta ɗaukaka kanta” cewa ita ce cibiyar Daular Roma, kuma daga 330 har zuwa 476 ta faɗi. A 330 Konstantin ya ɗaukaka cewa Konstantinoful ita ce cibiyar Roma ta Gabas, kuma a 1453 Roma ta Gabas ta faɗi. Lokutan wakilce-wakilcen Roma iri-iri, kowannensu yana da wani zamani inda

Roma take dāukaka kanta, sai kuma wani zamani da ke nuna fāduwarta, gama “‘yan fashin mutanenka za su dāukaka kansu domin su tabbatar da wahayin; amma za su fādi.”

Kalmar Ibrananci da aka fassara da “‘yan fashi” ya fi dacewa a fassara ta da “masu karya” domin hakan ya fi dacewa da ainihin ma’anar tushen kalmar—wato karya ta shiga ko tayar da hargitsi—maimakon a takaita ta ga “‘yan fashi” kawai (wanda yake nuna sata). Kalmar tana nuni da waɗanda suke karya iyakoki, dokoki, ko alkawura, ba kawai waɗanda suke satar kaya ba. Roma ce mai karya a annabcin Littafi Mai Tsarki, ko da yake an fassara ta da “‘yan fashi” a aya ta goma sha huɗu. A cikin Daniyel sura ta biyu Roma ita ce mulkin baƙin ƙarfe, sannan kuma a sura ta bakwai dabba ta huɗu ma Roma ce.

Bayan wannan na gani a cikin wahayoyin dare, sai ga wata dabba ta huɗu, mai ban tsoro da firgitarwa, kuma mai ƙarfi ƙwarai da gaske; tana da manyan haƙoran ƙarfe: ta cinye, ta farfashe gunduwa-gunduwa, ta tattake ragowar da ƙafafunta; kuma ta bambanta da dukan dabbobin da suka riga ta; tana kuma da ƙahoni goma. Daniyel 7:7.

Dabba ta huɗu—wato Roma—tana da haƙoran “baƙin ƙarfe,” domin ita ce wannan masarauta ta huɗu ɗaya da aka wakilta da baƙin ƙarfe a sura ta biyu. A aya ta bakwai, dabbar Roma ta huɗu tana “farfasawa gunduwa-gunduwa,” kuma sa’ad da take farfasawa gunduwa-gunduwa, sai ta “take ragowar da ƙafafunta.” Dabbar Roma ita ce masarautar baƙin ƙarfe, kuma halin farfasawa gunduwa-gunduwa da take ragowar yana wakiltar aikin tsanantawa. Tsanantawar da aka jawo wa Isra’ila ta dā ta kasance “alama.”

Bugu da ƙari, dukan waɗannan la’anoni za su sauko miki, su bi ki, su kuma cim ma ki, har sai an hallaka ki; domin ba ki saurari muryar Ubangiji Allahnki ba, don ki kiyaye umarnansa da farillansa waɗanda ya umarce ki da su. Kuma za su kasance a kanki domin alama da abin al’ajabi, haka kuma a kan zuriyarki har abada. Domin ba ki bauta wa Ubangiji Allahnki da farin ciki da annashuwar zuciya ba, saboda yalwar dukan abubuwa; saboda haka za ki bauta wa maƙiyanki waɗanda Ubangiji zai aiko a kanki, cikin yunwa, da ƙishirwa, da tsiraici, da rashin kome duka; kuma zai sa karkiyar baƙin ƙarfe a wuyanki, har sai ya hallaka ki. Ubangiji zai taso da wata al’umma a kanki daga nesa, daga iyakar duniya, mai sauri kamar yadda gaggafa take tashi; al’umma ce wadda ba za ki fahimci harshenta ba; Al’umma mai muguwar fuska, wadda ba za ta girmama tsoho ba, ba kuma za ta nuna tagomashi ga matashi ba. Kubawar Shari’a 28:45–50.

La’anonin da aka jefa wa Isra’ila ta dā saboda tawaye nasu su ne “alama da abin al’ajabi, a kanka da zuriyarka har abada.” An shirya a kawo la’anar a kansu ta wurin “al’umma mai tsaurin fuska.” Dabbar nan mai haƙoran ƙarfe wadda “take kakkaryewa gunduwa-gunduwa, tana tattake ragowar” a sura ta bakwai ita ma ita ce mulki na huɗu wanda ya fito daga rabuwar mulkin Aleksanda, kuma kamar yadda yake tare da Musa a Kubawar Shari’a, wannan mulki al’umma ce da harshenta Isra’ila ta dā ba za ta fahimta ba. Mulkin Roma a Daniyel sura ta takwas al’umma ce mai tsaurin fuska kuma al’umma ce da take magana da wani harshe dabam.

Yanzu kuwa da yake an karya wannan, alhali kuwa huɗu suka tashi a madadinsa, masarautu huɗu za su tashi daga cikin al’ummar, amma ba cikin ikonsa ba. Kuma a ƙarshen zamanin

mulkinsu, sa'ad da masu laifi suka kai cikas muguntarsu, wani sarki mai tsananin fuska, mai fahimtar magana masu boyayyen ma'ana, zai tashi. Daniyel 8:22, 23.

“Yan fashi (masu karya) na mutanenka” sukan tabbatar da wahayi; sukan daukaka kansu kuma sukan fadi. Masarautar farfe ta hudu ita ce Roma arna, wadda ta yi mulki da cikakken iko sa'ad da take daukaka kanta, amma faduwarda ta karshe ta zama wata siffa ta annabci da ke tabbatar da wahayin. Su masu karya ne, domin suna tattake mutanen Allah ta wurin tsanantawa.

Za mu ci gaba da wannan nazari a talafi na gaba.